

Współrzędne: Szerokość - 53.132296, Długość - 23.164233

Obecny budynek **Książnicy Podlaskiej** został wybudowany w latach 1804 - 1808 i jest budynkiem dawnej Łoży Masońskiej, a wcześniej był to teren wozowni pałacowej.

Początki **Łoży Masońskiej w Białymstoku** sięgają roku 1770, kiedy to powstaje Łoża Przyjaźń. Działała ona bardzo krótko i już w drugiej połowie tego samego roku zostaje zlikwidowana i zastąpiona łożą "Złoty Pierścień", będącą częścią warszawskiej Wielkiej Łoży Cnotliwego Sarmaty. Wpływ na jej powstanie miał niewątpliwie gen. Andrzej Mokronowski, przyjaciel Hetmana Branickiego oraz najprawdopodobniej drugi mąż (po śmierci Branickiego) Izabeli Branickiej. O jego wielkim znaczeniu w tej organizacji może świadczyć fakt, że w 1784 r został wybrany Wielkim Mistrzem Królestwa Polsko-litewskiego. Do upadku pierwszej łoży w Białymstoku przyczyniła się niewątpliwie śmierć Branickiego w 1771 r i rozbiory Polski.

W 1795 r po trzecim rozbiorze Polski Białystok przeszedł na jakiś czas w ręce pruskie, a w mieście powstaje próba odbudowania masonerii. Wraz z ulokowaniem się sporego garnizonu, przybywa na ten teren spora ilość oficerów wojskowych. Zorganizowana zostaje również nowa struktura administracyjna.

W roku 1804 powstaje Łoża "Zum Goldenen Ring" jako część Wielkiej Łoży Krajowej w Berlinie. Jej przewodniczącym został generał Wilhelm Antoni l'Estock. Wśród jej członków przeważali pruscy oficerowie i pracownicy sądownictwa, a jedynym z odnotowanych Polaków był Feliks Michelis, nadworny lekarz Izabeli Branickiej.

W roku 1807 Białystok na mocy traktatu tylżyckiego przechodzi pod panowanie rosyjskie i kończy się okres działalności Łoży pruskiej. Odrodzenie tego ruchu w na tym terenie następuje w roku 1818 kiedy to pod przewodnictwem Feliksa Michelisa odradza się łoża Złoty Pierścień, która istnieje aż do wybuchu I wojny światowej.

W budynku po dawnej Łoży już w roku 1919 Zarząd miejski m.Białegostoku zorganizował Miejską Bibliotekę Publiczną. Przy wydatnej pomocy Władz i ofiarności społeczeństwa, zgromadziła ona w krótkim czasie księgozbiór liczący około 27.000 tomów. Ulokowano również w niej 4.000 tomów dzieł treści naukowej będących depozytem Kuratorium Państwowej Biblioteki Pedagogicznej. Wydzielono wtedy czytelnię z bogatą ofertą czasopism i biblioteką podręczną.

W czasie II wojny światowej budynek wraz ze zbiorami uległ prawie całkowitemu zniszczeniu. Odbudowano go w roku 1952 na siedzibę biblioteki i taką funkcję posiada do dnia dzisiejszego. Pozostałości wozowni pałacowej, która stała w tym miejscu przed 1803 r, zajmowały bardziej rozległy obszar i trudno w dniu dzisiejszym stwierdzić jakie fragmenty wykorzystano przy wznoszeniu łoży. Być może teren ten doczeka się kiedyś fachowych badań archeologicznych.

Dawny budynek Loży Masońskiej - obecnie Książnica Podlaska im.Ł.Górnickiego

Pozostałością dawnego budynku, sięgającą jeszcze początków XIX wieku jest zarys kolumn na ścianie od strony ul.Kilińskiego oraz większa część ścian przyziemia. Czy zachowały się gdzieś w zbiorach muzealnych jakieś pamiątki, trudno powiedzieć. A.Gloger w swoich wspomnieniach pisał o sporej ilości archiwaliów które znajdowały się w jego kolekcji. Być może czekają na swoją identyfikację.

Dawna Loża Masońska usytuowana przy ul. Kilińskiego 16 wpisana została do rejestru zabytków pod nr: A-210 z 11.03.1957r.